

УДК 336.77:334.722

І. С. Музика

кандидат економічних наук, науковий співробітник
 відділу регіональної фінансової політики
 ДУ «Інститут регіональних досліджень
 ім. М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

Акцентовано увагу на тому, що в нинішніх політико-економічних умовах в Україні склалась вкрай напружена ситуація в банківській сфері. Це викликало виникнення низки загроз, що потребують як їх негайного розв'язання, так і розробки перспективних напрямів реалізації фінансово-кредитної політики як на макро, так і на регіональному рівні. В процесі дослідження визначено формування в Україні фінансових центрів, які концентрують протягом охопленого дослідження періоду близько 90% банківської інфраструктури країни. З таких позицій проаналізовано структуру кредитно - інвестиційного портфелю комерційних банків. Акцентовано на проблемах міжрегіональної диференціації за показниками, які характеризують кредитування суб'єктів економіки в Україні. Доведено, що максимізація кредитних вливань в реальну економіку не однозначно дозволить максимізувати економічні ефекти, які в результаті таких вливань можуть відбуватись. Визначено, що ефективність кредитування має визначатись через приріст ВРП, який спричинюється залученням в економіку кредитних ресурсів. На основі проведеного дослідження запропоновано низку напрямів розв'язання визначених проблем, які було згруповано за принципом організації взаємодії та взаємовпливу трьох основних рівнів: національного, регіонального та місцевого.

Ключові слова: банківська система, регіон, диференціація, інфраструктура, кредитування, розвиток

Muzyka I. THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE: PROBLEMS OF INTER-REGIONAL DIFFERENTIATION

The attention that in the current political and economic climate in Ukraine has developed an extremely tense situation in the banking sector. This brought about a number of threats that require their immediate solution as well as development of perspective directions of financial and credit policy both at macro and regional level. The study determined the formation of Ukraine financial cents, which is concentrated during the period covered by the study, about 90% of the banking infrastructure. From these positions analyzed the structure of credit - investment portfolio of commercial banks. The attention on the problems of inter-regional differentiation indices that characterize crediting of economy in Ukraine. Proved that the maximization of credit investments in the real economy will definitely not maximize economic effects that result from these injections may occur. Determined that efficiency must be determined through lending growth GRP, which is caused by involvement in the economy of credit. Based on the research the number of lines of resolution of these problems that have been grouped on the basis of interaction and mutual influence of the three main levels: national, regional and local.

Keywords: banking, region, differentiation, infrastructure, credit, development

Економічні інтереси регіону формуються в системі фінансово-кредитних відносин через їх безпосередній вплив на розвиток та функціонування реального сектору економіки, що, в свою чергу, безпосередньо впливає на зайнятість населення та його доходи; вплив банківського капіталу та якості банківських активів на темпи зростання інвестиційний банківських позик обумовлюється потребами суб'єктів регіональної економіки у кредитуванні та, зокрема, кредитах розвитку. В умовах посилення глобалізаційних впливів, обумовлених підписанням Україною Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом та імплементацією її положень, зниження темпів економічного зростання на тлі викликів останнього періоду, ускладнених тривалими військовими діями на Сході країни, склалась досить «жорстка» ситуація у банківській сфері, що проявилась: у зниженні економічної активності усіх фінансово-кредитних установ; процесами ліквідації значної кількості банків; зростанням короткострокової складової в їх ресурсній базі; значним падінням рівня ліквідності; пікоподібними курсовими коливаннями; суттєвим скороченням

обсягів кредитування суб'єктів економіки; присутністю високого ступеню недовіри до діяльності фінансово-кредитних установ зі сторони споживачів їх послуг; падінням фондових індексів тощо. В зв'язку із цим перед банківською системою постала ціла низка загроз, що потребують як їх негайного розв'язання, так і розробки перспективних напрямів реалізації фінансово-кредитної політики як на макро, так і на регіональному рівні. Основні проблеми функціонування банківської системи на мезорівні лежать у площинах розвитку банківської інфраструктури та ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону.

В сучасній науковій літературі дослідженню проблем міжрегіональної диференціації присвячені праці І. З. Сторонянської [1], В. І. Чужикова [2], В. С. Ніценко [3], О. І. Барановського [4], Н. О. Кухарської [5] та інших. У працях зазначених вчених розглянуто конвергентно-дивергентні процеси розвитку регіонів та обґрунтовано переваги та недоліки детермінованих процесів. Однак, потребує додаткового дослідження актуалізація процесів поглиблення диференціації регіонів країни за розвитком на їх територіях

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

банківського сектору економіки з позиції впливу цих процесів на регіональний розвиток, що і визначило мету представленої статті.

Рівень розвитку банківської інфраструктури характеризує можливість регіону формувати фінансовий потенціал, здійснювати переміщення фінансових потоків, які акумулюються та перерозподіляється через банківські установи, а, отже, приймати активну участь в процесах розширеного відтворення. Окрім того, ефективне функціонування банківської мережі виступає в якості найефективнішого каналу збуту банківських продуктів та послуг, забезпечуючи регіонам доступ до фінансових ресурсів. Проте, в Україні спостерігається значний дисбаланс у просторовому розміщенні центральних офісів фінансових установ, що, беззаперечно, спричинює диспропорції у можливостях областей концентрувати на своїх територіях фінансові потоки та кредитні ресурси та, як наслідок, забезпечувати у достатньому обсязі суб'єктам економіки додаткові важелі розвитку.

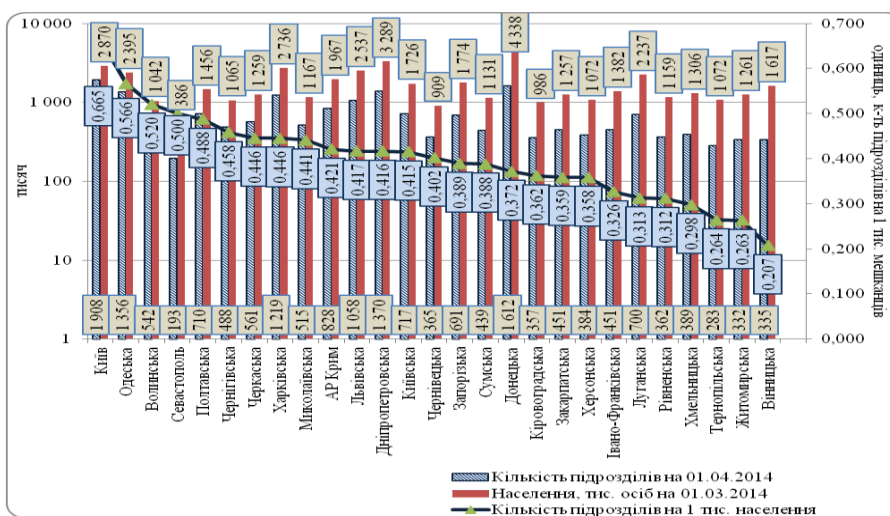
Зокрема, в Україні протягом 2006 – 2014 рр. діяла розгалужена мережа фінансово-кредитних установ, яка була представлена значною кількістю банків переважно акціонерної форми власності. Однак, з об'єктивних причин, в період 2013-2014 рр. їх загальна кількість стрімко скоротилась. Лише за 2014 р. кількість банків, які мають ліцензію на здійснення банківських операцій, скоротилась з 180 до 163 або на 9,5%. Проте, таке скорочення не остаточне: вже станом на 10 лютого 2015 р. на ліквідації, за інформацією НБУ [6], знаходиться ще 34 фінансові установи. Їх географія охоплює всі регіони країни: на м. Київ та Київську область припадає 15 банків; Донецьку область – 3; Одеську – 2; Волинську, Полтавську та Сумську – по 1 відповідно; Харківську область – 6 установи. Окрім цього, станом на 24 лютого 2015 р. тимчасова адміністрація та ліквідація запроваджені сукупно в 45 банках [7]. Зважаючи на погіршення соціально-економічної ситуації в країні вірогідність подальшого скорочення кількості фінансових установ є дуже високою. Також слід звернути увагу на Постанову НБУ № 464 від 6.08.2014 р., якою декларується збільшення обсягу мінімального статутного капіталу до 120 млн. грн. до середини 2016 р. та до рівня 500 млн. грн. - до 2024 р. (на 1 липня 2014 р. розмір статутного капіталу нижче 120 млн. грн. мав 31 банк та 38 банків, які виконують вимогу щодо розміру статутного капіталу в 500 млн. грн.). А, отже, слід очікувати подальше зменшення кількості банківських установ.

Проведений аналіз концентрації банків - юридичних осіб та філій банків в розрізі регіонів України демонструє, що впродовж 2006 – 2013 рр. у м. Київ в середньому було сконцентровано 62,18%

усього масиву банківських установ країни, в той час, коли в 10 областях не існувало жодного банку – юридичної особи, а з 2011 р. кількість таких областей зростає ще на 1 за рахунок Івано-Франківської області. Розмах асиметрії між регіонами за часткою банківських установ – юридичних осіб в загальному обсязі зареєстрованих в країні банків є значним та сягає, без урахування м. Києва, між Дніпропетровською областю та Івано-Франківською (min) 19,6 рази, між Дніпропетровською та Донецькою – 1,27 рази, між Дніпропетровською та Львівською областю – 2,68 рази.

Аналіз регіональної мережі точок продажу банківського продукту свідчить про те, що впродовж 2005–2013 рр. філіальна мережа банківських фінансових установ як в результаті оптимізації їх діяльності, так і скорочення загальної чисельності банків скоротилась майже в 7 разів. Кількість регіональних підрозділів (філій та відділень) впродовж 2009-2013 рр. зменшилася на 498 одиниць та станом на 01.12.2013 р. склала 19,4 тис. од. А лише за 6 місяців 2014 р. мережа скоротилась ще на 780 одиниць та склала станом на кінець травня 2014 р. 18 тис. 616 відділень.

Однак, не зважаючи на швидкі темпи скорочення кількості банківських установ та відділень функціонуючих банків, яке має місце, покриття регіонів банківською мережею є досить високим (Рис. 1).

Рис. 1 Кількість банківських підрозділів в розрізі регіонів*

* Складено за даними НАБУ [8]

В цілому, в Україні станом на 1 травня 2014 р. на 10 тис. населення припадало в середньому 4,1 відділення (або 1 відділення на 2,4 тис. осіб). Такий рівень покриття співставний з покриттям у європейських країнах: для порівняння, в Німеччині цей показник дорівнює 5, в Швейцарії – 7,14. Покриття банкоматами та торговими терміналами також є досить високим. Так, станом на 1 квітня 2014 р. в Україні налічувалось 40809 банкоматів, тобто на 100 тис. осіб припадало 90 банкоматів, але в окремих регіонах цей показник був значно вищим. У м. Києві він становив 176 одиниць, у Дніпропетровській

області – 113, у Полтавській – 104. Мінімальне покриття спостерігалось в Київській області (41 банкомат на 100 тис. осіб). Відносно невисоким рівнем покриття відрізняються також Чернівецька, Закарпатська та Івано-Франківська області (де покриття банкоматами не перевищувало 70 од. на 100 тис. осіб), але це можна пояснити географічним розташуванням цих регіонів – значна частина їх територій є гірськими. Покриття торговими терміналами на початок квітня в цілому в Україні становило 448 одиниць (всього їх кількість налічувала 203540 одиниць), а покриття банківськими терміналами – 59 шт. на 100 тис. чоловік (всього 26692 одиниці) [8].

Окремого аналізу потребує ситуація, що склалась у АР Крим та окупованій частині Донецької та Луганської областей. Зокрема, у анексованій АР Крим в зв'язку з неможливістю здійснювати банківський нагляд з метою регулювання Національним банком було прийнято рішення про відкликання ліцензії 2 банківських установ: ПАТ "Чорноморський банк розвитку та реконструкції" та ПАТ Банк "Морський". Не можна залишити без уваги проблеми в частині Донецької та Луганської областей, де за умов проведення АТО та на непідконтрольній українській владі території, починаючи із травня 2014 р., відбулось практично повне припинення діяльності банківських установ. Окрім того, згідно Указу Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо стабілізації соціально-економічної ситуації в Донецькій і Луганській областях» (№ 875/2014 від 14.11.2014 р.) та відповідно до Постанови №466 НБУ від 6.08.2014 р. було врегульовано питання обмеження здійснення фінансових операцій банками та небанківськими установами та національним оператором поштового зв'язку, які є платіжними організаціями внутрішньодержавних/міжнародних платіжних систем та/або їх учасниками в населених пунктах, що не контролюються українською владою. Відповідно до вимог пункту 1 зазначеної постанови, банки України призупиняють здійснення усіх видів фінансових операцій у населених пунктах, що не контролюються українською владою. До зазначених операцій належать, зокрема, операції з обслуговування банками рахунків, у тому числі карткових, відкритих суб'єктам господарювання всіх форм власності, що на практиці означає повне припинення діяльності банківського сектора на значній території двох областей, охоплених зоною бойових дій та прилеглих територіях. Наслідком став перерозподіл впливу фінансових центрів в межах банківської системи країни, а отже, зміна в структурі кредитно-інвестиційного портфелю банків та результатів їх фінансової діяльності.

Окремого наголосу потребує тенденція щодо посилення територіальної концентрації банківських капіталів, яке призвело до формування в Україні декількох потужних фінансових центрів, розташування яких повністю відповідає схемі макрорегіоналізації України; центральні міста макрорегіонів виступають в якості основних фінансових центрів країни. Зокрема, це міста: Київ,

Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса, Харків та Львів. Саме ці центри формували впродовж 2005 – 2013 рр. в середньому 89,73% загального обсягу банківської інфраструктури країни, вони характеризуються концентрацією навколо них системоутворюючих суб'єктів господарювання, банківських та інших фінансових установ, провідних закладів освіти та науки тощо. Також слід зазначити їх прикордонний статус. Для підтвердження зазначеного, слід звернути увагу на лише декілька показників, які характеризують діяльність банківської системи. Наприклад, сукупно в містах, які є системоутворюючими за розвитком банківництва та віднесені до так званих центральних міст макрорегіонів, сконцентровано 98,5% банківських активів, 98,4% балансового капіталу банків та 99,3% зобов'язань банківської системи. Це свідчить про наявність гіперконцентрації банківських капіталів. Однак, як підтверджує світовий досвід, зазначена тенденція характерна для переважної більшості країн світу: капітали концентруються в найбільш капіталізованих регіонах, активи «стікаються» в ті регіони, де їх вартість є максимальною. Території, де рівень капіталізації є незначним, неспроможні утримувати капітал, відчувають значний відтік ресурсів і, як наслідок, не є спроможними забезпечувати ефективний розвиток своєї економіки.

Отже, зважаючи на загальну кількість банківських установ, що зареєстровані Національним банком та мають ліцензію на здійснення банківських операцій, ступінь покриття регіонів країни їх представництвами у формі балансових та безбалансових відділень, спроможність забезпечення населення банківськими продуктами та послугами, в тому числі і дистанційними, розвиток мережі банкоматів та термінальної мережі, можна стверджувати про нівелювання проблеми просторової диференціації розміщення банківських установ. Також слід акцентувати увагу на достатній співставності інфраструктурного забезпечення банківською мережею території країни з відповідними світовими показниками.

В той же час, нерівномірність природно-ресурсного потенціалу та пов'язаним із цим розвитком виробництв, концентрація капіталів, в тому числі банківських, на найбільш промислово-розвинених територіях, диференціація за рівнем життя та рівнем трудової міграції населення регіонів, невідповідність регіональної політики країни цілям та можливостям розвитку регіонів сприяли поглибленню зростання асиметрії в забезпеченні регіонів фінансовими ресурсами. Теоретично доведеною є залежність між обсягами заощаджень та доходами населення, а можливість до здійснення заощаджень, зокрема у формі банківських депозитів, є вищою у населення більш «багатих», промислово розвинених регіонів. Проте, обсяг депозитів, залучених банківською системою від суб'єктів господарювання у відповідних регіонах є, зачасти, значно нижчим, ніж у регіонів з нижчим рівнем розвитку промисловості: лише в Тернопільській області обсяг залучених від суб'єктів господарювання депозитів перевищує обсяг депозитів домогосподарств. У всіх решта, без

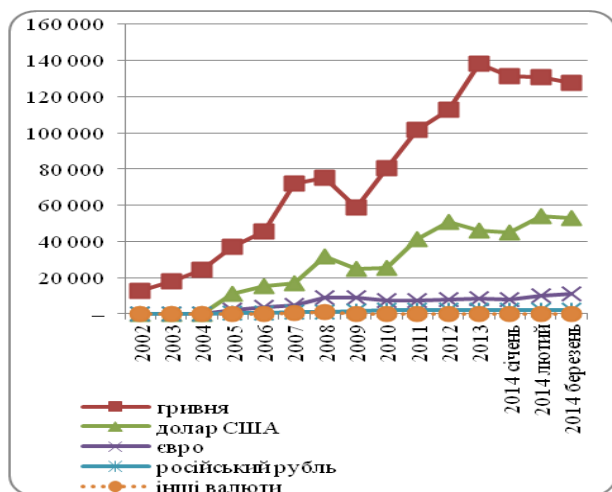
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

виключення, областях перевищення депозитів домогосподарств над залученими від нефінансових корпорацій варіює від 1,37 рази, мінімального, по м. Києву, до 10,68 (максимального) – у Чернівецькій області.

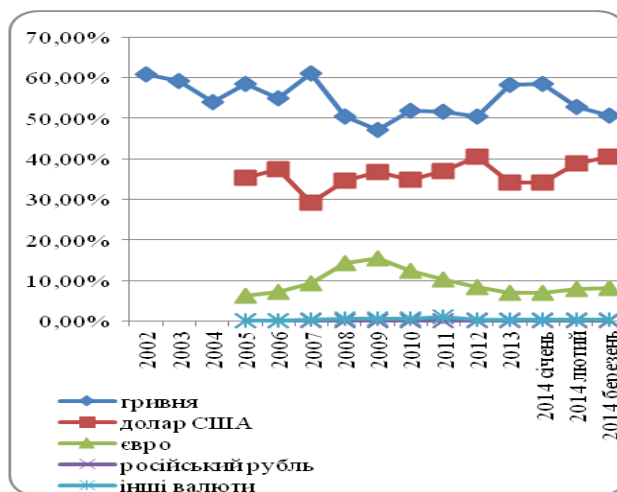
Слід звернути увагу на те, що впродовж останнього періоду спостерігається тенденція до вилучення депозитів юридичних осіб із банківської системи. Це пояснюється економічною та політичною ситуацією в країні та панічними очікуваннями в суспільстві, що зумовило виникнення нестачі готівкових коштів, значних фінансових труднощів, що поглибили обмеженість доступу по кредитних ресурсів у суб'єктів реальної економіки. Це змусило їх вилучати власні депозити задля фінансування поточної діяльності [9]. Загалом обсяг депозитів суб'єктів господарювання станом на 1 липня 2014 р. склав 233,23 млрд. грн. Однак, скорочення відбулось за рахунок лише декількох областей та найвищим було у Дніпропетровській області та склало 3438 млн. грн., у Тернопільській – 2128 млн. грн., Донецькій - 985 млн. грн., Харківській – 177 млн. грн., Кіровоградській – 156 млн. грн. та Волинській – 118 млн. грн. Сумарно за результатами 10 місяців 2014 р. загальний відтік депозитів суб'єктів господарювання склав 2 млрд. 997 млн. грн., тобто лише за 3 місяці 2014 р. (липень, серпень та вересень) відтік депозитів з банківської системи країни склав 1 млрд. 277 млн. грн.!

Щодо банківських ресурсів домогосподарств, то зростання їх загального обсягу відбулось у Київській (+5409 млн. грн.), Львівській (+2179 млн. грн.), Одеській (+905 млн. грн.), Івано-Франківській (+334 млн. грн.), Закарпатській (+279 млн. грн.), Вінницькій (+233 млн. грн.), Чернівецькій (+147 млн. грн.), Тернопільській (+125 млн. грн.) та Волинській, Кіровоградській, Полтавській та Черкаській областях (позитивне сальдо в 4 останніх областях становить менше 86 млн. грн.). Пояснення цьому слід шукати в тому, що в якості регіонів – донорів кредитних ресурсів виступають регіони з визнаним високим ступенем трудової міграції та історичною схильністю населення до заощаджень, та, переважно, нижче середнього рівнем економічного розвитку. Також, на нашу думку, в нинішніх військово-політичних умовах цьому сприяє і віддаленість переважної більшості зазначених регіонів від зони проведення АТО.

Не зважаючи на незначне зростання обсягу депозитів домогосподарств в деяких регіонах країни, сукупно по системі за підсумками 11 місяців 2014 р. депозити фізичних осіб у національній валюті знизилися на (-20,2%) - до рівня 202,5 млрд. грн., тоді як падіння вкладів в іноземній валюті склало (-38,0%) – до 14,2 млрд. дол. США станом на 01.12.2014 р. В розрізі валют структура депозитів нефінансових корпорацій та домогосподарств представлена на Рис.3.

Депозити, залучені від нефінансових корпорацій, млн. грн., залишок на кінець періоду, в розрізі валют

Депозити, залучені від домогосподарств, % до загального обсягу, залишок на кінець періоду, в розрізі валют

Рис. 3. Структура депозитів, залучених від суб'єктів, в розрізі валют*

* Складено за даними офіційного сайту НБУ [6]

Загалом, економічна поведінка домогосподарств суттєво впливає як на економіку в цілому, так і на її фінансовий сектор зокрема. Цей вплив детермінується через формування ресурсів банківської системи за рахунок залучення грошових коштів від домашніх господарств. З іншого боку, в умовах ринкової економіки депозити домогосподарств повинні трансформуватись в інвестиційні ресурси. Однак, як показує досвід, саме домашні господарства найбільш чутливо реагують на будь-які коливання на ринку банківських послуг. Слід звернути увагу на те, що під

впливом девальвації гривні та зростання нестабільності на ринку, зростання кількості неплатоспроможних банків, загального зниження рівня життя в країні рівень довіри домогосподарств до банківської системи стрімко знижується, що стає одним із найважливіших факторів, які можуть поглиблювати дестабілізаційні процеси в фінансовій системі країни. Ілюструвати це можна на прикладі двох періодів: перший - це період фінансової кризи 2008 р. та другий - 2014 р. Якщо в жовтні 2008 р. на фоні загострення світової фінансово-економічної

кризи та проявів її наслідків в Україні відтік депозитів населення склав 2,22 млрд. дол., в листопаді-грудні було виведено ще 700-750 млн. дол., в лютому 2009 р. - 600 млн. дол., а в березні - 293 млн. дол. (сукупно \$3,8 млрд. і 29 млрд. грн.), то з початку 2014 р., який співпав із початком активної фази Майдану, анексією Російською Федерацією АР Крим та проведенням АТО на окремих територіях Східної України, сума відтоку депозитів домогосподарств із банківської системи країни склала \$6 млрд. і 32 млрд. грн, тобто практично у два рази більше, ніж у 2008-2009 рр.

Щодо кредитів, залучених домашніми господарствами. По усіх областях країни протягом усього періоду спостереження близько 70% залучених населенням коштів не мали цільового спрямування, а отже, ніяким чином не впливали на створення в регіонах доданої вартості та валового регіонального продукту.

Розрахунок співвідношення залучених депозитів та кредитів, спрямованих суб'єктам господарювання показав, що можливість до забезпечення себе власними кредитними ресурсами в повному обсязі мають суб'єкти реальної економіки лише однієї області – Тернопільської. Всі решта областей самостійно забезпечити себе кредитними ресурсами не в стані. Причому, нижчі за середнє по країні значення мають в тому числі і регіони – лідери, зокрема Дніпропетровська, Київ та Київська, Львівська, Одеська та Харківська області. Це лише підтверджує наявність гіперконцентрації та суттєвих процесів перерозподілу ресурсів, так званий процес перетікання банківських капіталів. Це призводить до того, що лівова частка кредитних ресурсів, які створені на території регіону, обслуговує відтворювальні процеси за його межами. Перетворюючись в кредитний потенціал інших регіонів та перерозподіляючись між центром та іншими регіонами через систему міжбюджетних, фінансово-податкових та інших відносин, вони лише частково повертаються у регіон створення в якості його фінансових ресурсів – бюджетних, інвестиційних, кредитних.

Загалом слід зазначити, що впродовж досліджуваного періоду в середньому 78,9% кредитів нефінансовим корпораціям припадало на 4 регіони: Київ та Київську область (52,74%), Дніпропетровську (14,7%), Донецьку (7,32%) та Одеську (4,14%) області України. Ці регіони показали за показником, який аналізується, вищі за середньоукраїнські значення частки регіону в загальному обсязі виданих кредитів. В середньому, за 8 років, які охоплювало дослідження, на кредити, залучені суб'єктами господарювання м. Києва, припадало 52,74% усіх спрямованих в економіку банківських кредитів. А розмах асиметрії між ним та, наприклад, замикаючою групою областей-лідерів Одеською областю становить 12,75 разів. Також слід наголосити, що загалом області зберігали межі частки в загальному обсязі виданих кредитів протягом досліджуваного періоду.

Нині структура банківських кредитів за галузями та термінами не відповідає потребам модернізаційних процесів – переважна частка кредитів (понад 70 %) спрямована у поточну діяльність, і за останні три роки

структура інвестицій практично не змінилась: протягом 2008-2013 рр. найбільший обсяг кредитів надходив до харчової промисловості (26,7 % усіх кредитів у переробну промисловість у середньому за період), металургії (12,4 %), хімічної та нафтохімічної промисловості (8,9%), машинобудування (6,4%), виробництва неметалевої мінеральної продукції (4,9 %). Водночас, переважна більшість кредитів у промисловий сектор є короткостроковими (до одного року – 47%), частка довгострокових кредитів залишається низькою (понад 5 років – 4,3%).

Однак, не можна однозначно позитивно оцінювати, що максимізація кредитних вливань в реальну економіку дозволить максимізувати економічні ефекти, які в результаті таких вливань можуть відбуватись. Кредитні ресурси, створені в регіоні, є похідними від результативності виробничо-господарської та фінансової діяльності суб'єктів економіки регіону. І навпаки: ефективність функціонування суб'єктів економіки регіону є індикатором ефективності фінансово-кредитної політики регіону. Не зважаючи на загалом висхідний тренд фізичного обсягу залучених від суб'єктів господарювання депозитів та спрямованих в економіку кредитних ресурсів, вплив механізмів банківського кредитування на економічний розвиток регіонів залишається доволі незначним та нестабільним. Оскільки найбільш вагомим індикатором розвитку регіональних економік є валовий регіональний продукт, то ефективність регіональної кредитної політики має визначатись приростом ВРП, який забезпечується кредитними вкладеннями в економіку регіону, що його викликали. Так, промислово-розвинені області не виступають в якості лідерів по приросту валового регіонального продукту, який забезпечується приростом кредитів в їх економіку, при максимальному прирості цього показника сукупно. Хоча саме ці області виступають лідерами за обсягами кредитів, спрямованих в їх економіку, обсягами валового регіонального продукту та створеної валової доданої вартості. А значить: в умовах шоків вплив фінансового (кредитного) сектора на реальний є незначним. Розвиток реального сектору регіонів відбувається за рахунок інших чинників, причому розвиток фінансового відбувається значно швидшими темпами. Серед причин такої ситуації: випереджаючі темпи росту позичкового капіталу над темпами зростання ВРП, випереджаючі темпи динаміки обсягу наданих кредитів над відповідними показниками ВРП, випередження приросту активів фінансового сектору над реальним сектором [10]. Проте, слід констатувати, що високий ВРП - як в абсолютному значенні, так і на 1 особу - не є запорукою розвитку регіону. Регіони Сходу України, які володіли розвинутою експортно-орієнтованою промисловістю, - Донецька й Луганська області - насправді досить депресивні й у них погано розвинений малий бізнес.

Слід наголосити на існуванні суперечностей між орієнтирами розвитку банківсько - фінансового та реального секторів економіки. В останні роки банки проводять консервативну кредитну політику, внаслідок чого доступ до довгострокового

кредитування одержують лише деякі підприємства, що оперують значними грошовими потоками, мають добру кредитну історію й досить ліквідне забезпечення. Недостатність фінансування й недоступність кредитування – це основні тенденції, що характеризують економічні умови функціонування промислового виробництва в Україні.

Проблеми поглиблюються ще й тим, що кредитна діяльність банків є високо ризиковою діяльністю. З іншого боку, саме вона створює основну частку доходів комерційних банків. Тому, формування ресурсної бази банківських установ виступає в якості одного із головних чинників впливу на можливість активізації кредитних процесів не лише з позицій забезпечення регіонального розвитку, а і на державному рівні.

З огляду на вищевикладене, на наш погляд, розв'язання проблем, які склались в банківській системі країни та її регіональних осередках, лежить в площині формування такої моделі співпраці між державою – регіонами – банківськими установами, при реалізації якої забезпечувалась б підтримка на кожному із зазначених рівнів в наступних напрямках: переході від підтримки цілих галузей до підтримки конкретних технологій та виробництв; формуванні тісної взаємодії між банківськими установами – регіональною владою та суб'єктами економіки при прийнятті рішень щодо кредитної підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, налагодження співпраці щодо діагностики та пошуку розв'язання проблемних моментів розвитку, акценті на формуванні взаємовигідних для всіх суб'єктів взаємодії відносинах із застосуванням механізмів державно-приватного партнерства. На внутрірегіональному рівні досягнення поставлених завдань має забезпечуватись через дію механізмів впливу фінансово-кредитного сектора регіону на його економіку, внутрішню узгодженість суб'єктів фінансово-кредитної системи регіону, взаємовплив суб'єктів фінансово-кредитної системи регіону та регуляторів, взаємодію реального та фінансово-кредитного секторів економіки регіону та започаткування ефективних механізмів взаємодії місцевих органів влади та фінансових установ, зокрема, банків, у кредитуванні пріоритетних для регіону проектів, визначених стратегіями регіонального розвитку. В зв'язку із цим, на нашу думку, для банківської системи регіону необхідним є вибір такої моделі взаємодії з регіональною економічною системою та державою, застосування якої дозволить досягти максимально необхідного рівня соціально-економічного розвитку регіону та зростання рівня його капіталізації.

Список використаних джерел

1. Сторонянська І. З. Регіональний розвиток України: проблеми інтеграції та конвергенції / І. Сторонянська. – Львів: ІРД НАН України, 2010. – 324 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
2. Чужиков В. І. Регіони України: конвергенція чи дивергенція? / Віктор Чужиков // Регіональна економіка. - 2009. - №1. - С. 266-268.

3. Ніценко В. С., Кузьменко Є. С. Тенденції розвитку банківської мережі в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://fp.cibs.cz.ua/files/1301/13nv_tto.pdf
4. Підвищення ефективності взаємодії банківського і реального секторів економіки в умовах глобалізації та євроінтеграції : монографія / кол. авт. ; за ред. д-ра екон. наук О. І. Барановського. – К. : УБС НБУ, 2010. – 482 с.
5. Кухарська Н. О. Міжрегіональна диференціація розвитку регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2012_05_25/5_kuharska.php
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
7. Офіційний сайт ФГВФО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/payments/>
8. Офіційний сайт Незалежної асоціації банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nabu.com.ua/ukr/analytics/>
9. Національне рейтингове агентство «Рюрік», 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rurik.com.ua/>
10. Фінанси регіону: теорія, проблеми, практика : монографія / М. А. Козоріз, А. Я. Кузнєцова, І. З. Сторонянська, Г. В. Возняк. – К. : УБС НБУ, 2010. – 271 с.

References

1. Storonyanska, I.Z. (2010) *Regionalnyj rozvytok Ukrainy: problemy integracii ta konvergenciji* [Regional development of Ukraine: problems of integration and convergence]. Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
2. Chugikov V.I. (2009) *Regiony Ukrainy: konvergencija chy dyvergencija?* [Regions of Ukraine: convergence or divergence?]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 1, 266-268. [in Ukrainian].
3. Nicenko, V.S. *Tendenciji rozvytku bankivskoji mereghi v Ukraini* [Trends in the banking network in Ukraine]. Retrieved from http://fp.cibs.cz.ua/files/1301/13nv_tto.pdf [in Ukrainian].
4. Baranovskij, O.I. (Eds). (2010). *Pidvyshennja efektyvnosti vzajemodiji bankivskogo i realnogo sektoriv ekonomiki v umovakh globalizacii i evrointegracii* [Improving the efficiency of interaction between the banking and real sectors of the economy in the context of globalization and Euro Integration]. Kyiv: University of Banking of the National Bank of Ukraine [in Ukrainian].
5. Kukharska, N.O. *Migregionalna dyferenciacija regioniv Ukrainy* [Interregional differentiation of regions of Ukraine]. Retrieved from http://www.confcontact.com/2012_05_25/5_kuharska.php [in Ukrainian].
6. *Oficijnyj sayt Nacionalnogo banku Ukrainy* [The official site of the National Bank of Ukraine]. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> [in Ukrainian].
7. *Oficijnyj sayt FGVFO* [The official site of Deposit guarantee fund]. Retrieved from <http://www.fg.gov.ua/payments/> [in Ukrainian].
8. *Oficijnyj sayt Nezalezhnoji asociacii bankiv Ukrainy* [The official site of the the Independent Association of the Banks of Ukraine]. Retrieved <http://www.nabu.com.ua/ukr/analytics/> [in Ukrainian].
9. *Nacionalne rejtyngove agentstvo Rjurik* [The National rating agency "Rurik"]. Retrieved from <http://www.rurik.com.ua/> [in Ukrainian].
10. Kozoriz, M.A., Kuznetsova, A.J. (Eds). (2010). *Finansy region: teorija, problem, praktyka* [Finance Region: Theory, Problems and Practice]. Kyiv: University of Banking of the National Bank of Ukraine [in Ukrainian].